

06 septembrie 2023, Nr. 08-1/17-2179

A P R O B

_____/ semnat /____

06/09/ 2023

Ceslav PANICO

Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

RAPORT PRIVIND VIZITA DE FOLLOW-UP

**PENITENCIARUL NR.18 BRĂNEȘTI
SECTORUL LOCATIV NR.10 BLOC „B”,
ECLUZA POSTULUI DE ACCES, IZOLATORUL DISCIPLINAR ȘI BAIA COMUNĂ**

08 august 2023

Raportul a fost elaborat de
angajații Oficiului Avocatului Poporului:

- 1) *Elena PALADII, consultantă superioară, Direcția prevenirea torturii OAP*
- 2) *Grigorii LOZAN, consultant principal, Direcția prevenirea torturii OAP*
- 3) *Alexandru ZUBCO, șef direcție, Direcția prevenirea torturii OAP*

A. INFORMAȚII GENERALE DESPRE VIZITĂ

În conformitate cu dispozițiile paragrafului 8 din Regulamentul de organizare și de funcționare a Oficiului Avocatului Poporului, aprobat prin Legea nr. 164/2015 și cu prevederile alin. (2) art. 24 al Legii nr.52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) la 08 august 2023 a fost efectuată o vizită preventivă de follow-up la Penitenciarul nr.18 Brănești (*în continuare P18*).

Scopul vizitei:

Vizita a avut drept scop monitorizarea situației privind gradul de implementare a recomandărilor adresate P18 în vederea asigurării garanțiilor împotriva torturii, tratamentelor degradante față de persoanele aflate în detenție urmare a vizitei din 18 mai 2022¹.

Alte vizite:

Consiliul pentru prevenirea Torturii, 11 februarie 2020²;

Comitetul European pentru Prevenirea Torturii, 05 decembrie 2022 – 13 decembrie 2022³.

Standarde de monitorizare:

- 1) Normele CPT;
- 2) Rezoluția CES nr.663 C (XXIV) din 31/07/1957 privind Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților;
- 3) Recomandarea Comitetului de miniștri ai statelor membre, referitoare la Regulile penitenciare europene REC (2006);
- 4) Rezoluția ONU nr.43/173 din 09/12/1988 privind Principiile pentru protecția persoanelor aflate sub orice formă de detenție sau închisoare;
- 5) Rezoluția ONU A/RES/57/199 din 18/12/2002 privind Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante;
- 6) Rezoluția ONU A/70/490 din 17/12/2015 Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela);
- 7) Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO) (articolul 3), protocoalele la CEDO și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante din 1987, precum și rapoartele Comitetului European pentru Prevenirea Torturii (CPT) privind situația din Republica Moldova;
- 8) Codul de executare / Statutul Executării pedepsei de către condamnați.

NOTĂ: Aspectele relatate în Raportul de vizită descriu exclusiv situația din ziua monitorizării!

B. INFORMAȚII GENERALE DESPRE INSTITUȚIE

Penitenciarul nr.18 Brănești este amplasat în satul Brănești, r-l Orhei. Este un penitenciar de tip semiînchis pentru detenția condamnaților majori de gen masculin. Penitenciarul este divizat în 10 sectoare de tip „baracă” (40 – 100 deținuți) amenajate în 2 zone locative. La momentul vizitei, erau deținute **541 persoane** pe un plafon de detenție de 652 persoane.

¹<http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/07/Raport-privind-vizita-de-follow-up-Penitenciarul-Nr.-18-Br%C4%83ne%C8%99ti.pdf> / <http://ombudsman.md/rapoarte/prevenirea-torturii/in-baza-vizitelor/page/2/>

²<http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/03/P18-Branesti.pdf>

³<https://www.coe.int/ro/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-cpt-carries-out-a-visit-to-moldova>

DATA VIZITEI	PLAFONUL	NUMĂR DE DEȚINUȚI REAL	NIVELUL DE SUPRAPOPULARE
16 martie 2021	652 persoane	640 persoane	-
18 mai 2022	652 persoane	669 persoane	+17 persoane
08 august 2023	652 persoane	541 persoane	-

P18 are un sector pentru resocializare, în care se dețin 9 persoane și un sector pentru detenția persoanelor aflate la securitate personală (art.206 Cod de executare) localizat în încăperea izolatorului disciplinar (10 celule sunt utilizate pentru detenția persoanelor aflate la securitate personală și 2 celule pentru izolare disciplinară a cel mult 6 deținuți).

Aspecte pozitive/ Bune practici aplicate de P18 (potrivit administrației):

- ✓ 6 din 11 recomandări ale Avocatului Poporului remise în 2022 au fost implementate (60%);
- ✓ Deschiderea P18 în asigurarea angajamentelor de îmbunătățire a situației, de implementare a recomandărilor naționale și internaționale, prevenirii și combaterii subculturii și formelor de abuz în instituție;
- ✓ Influența redusă (potrivit administrației) a subculturii criminale. Tratarea egală a tuturor deținuților. Descurajarea tentativei de „alegere” a reprezentantului subculturii criminale;
- ✓ Dezvoltarea unui serviciu de resocializare în afara sectoarelor locative din interiorul penitenciarului (similar comunității terapeutice) pentru deținuții predispuși spre reintegrare. Se observă o rată înaltă de solicitare a acestui serviciu din partea deținuților;
- ✓ Toți deținuții încadrați în câmpul muncii la Mina de piatră nr.6/9 a ÎS „Brănești” sunt implicați efectiv în muncă în condiții egale (anterior 1/3 din deținuți aveau rol de supraveghetori informali, iar restul munceau);
- ✓ Montarea acoperișului la sectorul locativ nr.10 pentru toate cele 3 blocuri locative;
- ✓ Sistarea celulelor improvizate din cazangeria sectorului locativ nr.10 (anterior aici locuiau 9 persoane în condiții mizerabile);
- ✓ Micșorarea numărului total de deținuți în sectorul nr.10 cu cca 45% din numărul identificat în 2021-2022;
- ✓ Boxa pentru plasarea persoanelor la greva foamei a fost sistată și reconfigurată în ecluză pentru examinarea corporală a deținuților noi-sosiți, fiind în proporție de 70% finalizată;
- ✓ Celulele pentru „greva foamei” au fost strămutate temporar în izolatorul medical (condiții bune, însă fără acces la plimbări);
- ✓ Au loc lucrări de renovare a băii comune (cca 12 spații de duș). Până în luna octombrie aceasta urmează a fi dată în exploatare;
- ✓ Reamenajarea unui sector locativ pentru persoanele cu necesități speciale și a bibliotecii comune;
- ✓ Implicarea plenară a P18 în solicitarea oferirii măsurilor de protecție socială pentru un deținut cu necesități speciale (locomotorii, scaun cu rotile) la eliberarea acestuia din detenție, precum și transportarea acestuia către APL Rezina pentru plasarea la locul de trai;
- ✓ Izolarea disciplinară se aplică mai rar comparativ cu perioada precedentă (doar 3 sancțiuni în semestrul I, 2023);

- ✓ Compensarea privilegiată a zilelor de muncă pentru deținuții antrenați la lucrări în subteran, grele sau nocive (2 zile de muncă pentru 3 zile de detenție).
- ✓ Salariul mediu zilnic pentru 31 deținuți încadrați în muncă la 4 entități economice a constituit 198 lei.
- ✓ P18 nu admite lezarea drepturilor la salariu al deținuților implicați, de către agenții economici. Dacă agentul economic nu transferă salariile pe contul deținuților, P18 nu permite agenților să-i solicite la muncă.

Provocări / Dificultăți/ Nereguli comunicate de P18 și identificate de echipa de vizită:

- 1) Finanțarea insuficientă / subfinanțare pentru renovarea infrastructurii penitenciare. Bugetul alocat este obscur pentru necesitățile reale ale instituției și asigurarea condițiilor demne de detenție;
- 2) Dacă achizițiile de valoare mică (de ex: materiale de construcție) sunt realizate efectiv de P18, atunci achizițiile de valoare înaltă realizate de ANP sunt anevoioase, fapt ce împiedică inițierea sau finalizarea proiectelor;
- 3) Insuficiență de personal/ fie lipsa de cadre (situație acută în serviciile de supraveghere și escortă), inclusiv personal specializat pentru activități de reintegrare, educare și resocializare și medical. Statele de personal ale P18 constituie 175 unități. Din numărul respectiv sunt ocupate doar 133 unități (42 unități - lipsă). Suplimentar, potrivit Ordinului ANP nr.44/2023 pentru P18 au fost suspendate încadrarea a 15 unități. Având în vedere numărul persoanelor deținute conform plafonului prevăzut de 652 persoane, la zi, coraportul dintre angajați și deținuți este de 4 deținuți la 1 angajat, ceea ce reprezintă un indicator critic. Mai mult, pe parcursul nopții în serviciile de supraveghere și regim rămân 2-3 agenți versus masa totală de deținuți. Dacă în 2021 acest indicator atingea 3-4 agenți, în 2023 situația este și mai drastică (extras din raportul de bilanț semestrial).
- 4) Angajații instituției sunt supraepuizați și în nesiguranță.
- 5) Condițiile de detenție din penitenciar rămân inumane.
- 6) Relațiile dintre personal și deținuții aflați la securitate personală sunt de natură formală, rigidă și distantă.
- 7) Deținuții s-au plâns pe condiții improprii de detenție; calitatea alimentației; ineficiența examinării plângerilor; comportamente nedemne față de aceștia din partea personalului; asistență medicală inadecvată; sancțiuni disciplinare nejustificate în exces; respingerea cererilor pentru amnistie și recurs compensatoriu de instanțele de judecată; calitatea proastă a videoconferințelor; deseori aparatele de telefon public nu funcționează, etc;
- 8) Insuficiența camerelor pentru întrevederi de scurtă durată (în cazul unui aflux de solicitări acest drept nu poate fi asigurat);
- 9) Detenția deținuților aflați la securitate personală în încăperea izolatorului disciplinar;
- 10) Lipsa unui sistem antiincendiar senzorial optic de fum și căldură;
- 11) Fire conductoare electrice (cablu electric) neizolate corespunzător, improvizate și periculoase în sectoarele locative, blocuri sanitare, spații tehnice (inclusiv aflate în contact cu apa sau imediata apropiere de apă);
- 12) Fabrica de încălțăminte „CRISTINA” (CRISTINA MOLD-ROM SIMPLEX SRL) își retrace activitatea de producere a încălțăminte (brand Sparko) din instituția penitenciară

- inițiată în 2019⁴. Astfel, peste 120 locuri de muncă au fost reduse. La ziua de vizită activau 11 deținuți.
- 13) Doar 31 deținuți apti de muncă din numărul total de contingent este încadrat în muncă la 4 întreprinderi și 61 deținuți sunt implicați la munci gospodărești;
 - 14) Agenții economici au datorii salariale către deținuți în valoare de peste 2 mln lei MDL și către bugetul asigurării sociale și de asigurare medicală de peste 4 mln lei MDL. Cele mai mari datorii le are ÎS „Brănești” – mina de piatră;
 - 15) Lipsa mijloacelor de transport speciale pentru transportarea deținuților la muncă în Mina de piatră nr.6/9. Din 13 unități de transport 90% este moral învechit;
 - 16) Rata mică de liberări în baza art.91 și 92 Cod penal comparativ cu numărul de materiale examinate și prezentate la Comisia penitenciară / instanță (în semestrul I, 2023 au fost examinate 1153 materiale, dar au fost admise doar 28 demersuri);
 - 17) Rată înaltă de aplicare a sancțiunilor cu caracter disciplinar de tip „suspendare a întrevederilor” pentru 50 condamnați din numărul total de 96 sancțiuni aplicate în semestrul I;
 - 18) Niciun deținut înscris la studii profesional-tehnice pentru anul de studii 2022/2023 din motiv că penitenciarul nu a fost inclus în Planul de învățământ al I.Î Școala Profesională din Orhei;
 - 19) Număr redus de petiții scrise adresate P18 (doar 51 înregistrate în semestrul I).

Deși, numărul populației penitenciare a scăzut cu cca 111 deținuți, nivelul de supraaglomerare a spațiilor se menține. Spațiile locative de tip baracă – dormitoare mari, improvizate în spații de dormit reamenajate cu păaturi și lenjerie constituie adevărate provocări în ceea ce ține de asigurarea securității, siguranței, intimității, igienei, relațiilor inter-umane, prevenirea conflictelor, etc.

Infrastructura penitenciară este învechită și necesită intervenții prompte, viabile. La fel, este necesară o reevaluare a spațiilor cu reducerea numărului persoanelor deținute per baracă, reamenajarea etapizată a acestora în dormitoare mici (2-4 persoane) în vederea asigurării condițiilor demne de detenție, neadmiterii supunerii la rele tratamente și la diminuarea subculturii criminale. Revizuirea conceptului detenției în dormitoare mari (40-100 persoane) trebuie să constituie o prioritate a P18 și sistemului penitenciar. Pe moment, P18 trebuie să depună efort eficient în limitarea numărului de plasați în *barace*, să asigure igienizarea corespunzătoare a spațiilor și întreținerea eficace a acestora. Reamenajarea unor spații, precum sectorul medical, izolatorul medical, biblioteca comună, cantina, spațiile de studii arată că reparația spațiilor locativă este posibilă. Ombudsmanul încurajează P18 și Administrația Națională a Penitenciarelor să identifice cât mai curând cele mai bune soluții în acest sens. Subfinanțarea nu poate fi un argument „veșnic”.

C. COOPERAREA

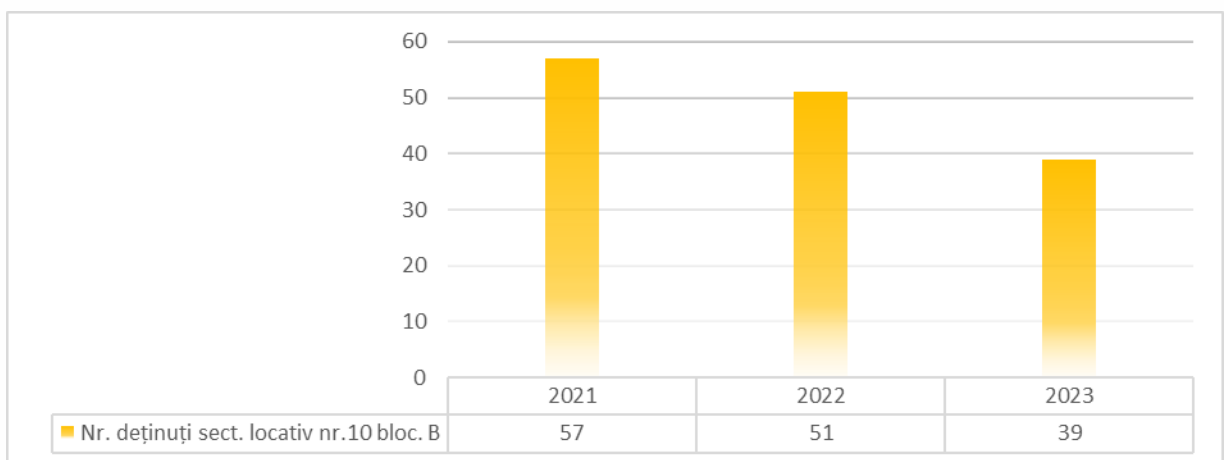
Administrația P18 a manifestat deschidere și cooperare pe durata vizitei. Angajații OAP nu au avut restricții la accesul în instituție, la verificarea registrelor și a spațiilor de detenție. Vizita a demarat cu monitorizarea în penitenciar și s-a finalizat cu sesiune de feedback pentru administrația P18.

⁴ <https://justice.gov.md/ro/content/ministrul-justitiei-participat-la-inaugurarea-atelierului-de-confectionare-incaltamintei-si>

Angajații OAP au discutat cu directorul P18, directori adjuncți ai P18, personalul medical, angajați și deținuți din instituția penitenciară. Discuțiile au fost libere și confidențiale.

D. CONDIȚIILE DE DETENȚIE DIN SECTORUL LOCATIV NR. 10 BLOC B

Sectorul locativ nr. 10, blocul B are o suprafață de cca. 210 m² și este format din dormitoare de tip *baracă*: un dormitor de cca.70 m² cu 65 paturi supraetajate în care se dețin **39 de persoane** (în 2022 - 51 persoane și în 2021 – 57 persoane); un spațiu unde se dețineau 2 persoane aparent cu dizabilități mintale (reamenajat din ex-biroul șefului de post) cu 4 paturi supraetajate și 1 pat de un nivel; un spațiu improvizat pentru mini-cantină și o odaie cu 2 paturi în care se deținea 1 persoană: -

Cât privește numărul deținuților plasați în *baracă*, potrivit datelor prezentate, atestăm o scădere pozitivă a numărului total de deținuți, diminuând aspectul suprapopulării sectorului locativ nr.10. Deși, au rămas mai puțini deținuți în dormitorul principal, paturile supraetajate nu au fost înlăturate, iar spațiile de dormit reamenajate de deținuți cu pături și lenjerie continuă să persiste. Observăm că podeaua a fost reparată și rămâne neacoperită din beton. Fiecare deținut în spațiul său improvizat își păstrează bunurile sale, are radio sau TV, fiebătoare, depozitare mici improvizate. Coletele, hainele și alte bunuri ale deținuților se păstrează în mare parte sub paturi la podea sau pe paturile etajate. Potrivit deținuților persistă insecte parazitare. Deși geamurile sunt mari, iluminarea naturală ajunge cu dificultate în spațiile de dormit de la perete, inclusiv din cauza păturilor montate de deținuți pentru asigurarea unei intimități minime. Acest conglomerat de aranjamente, lipsa spațiului de deplasare în interiorul celulelor, distanța relativ mică dintre mobilier continuă menținerea unor tratamente de detenție contrare tuturor exigențelor internaționale și naționale.

Reenunțăm că, fenomenul „dormitoarelor comune” adesea este asociat cu tensiunea dintre deținuți, cu provocarea altercațiilor și a agresiunilor verbale, dată fiind provocarea febrei relaționale prin încălcarea dreptului la intimitate, la spațiu personal, etc. Mai mult, potrivit CPT:

suprapopularea celulelor împiedică desfășurarea controlului disciplinar asupra deținuților; facilitează declanșarea unor revolte, proteste a deținuților aflate dincolo de aria de control a personalului penitenciar⁵.

5

https://www.coe.int/en/web/cpt/standards?p_p_id=56_INSTANCE_rmo9MHZGnl46&p_p_lifecycle=0&p_p_state=norm

În continuare, echipa de vizită subliniază necorespunderea normelor sanitaro-igienice a încăperii predestinate a cantinei, lipsa reparațiilor cosmetice cât și adaptarea la alte necesități.

Adițional, rămân a fi relevante observațiile anterioare privind lipsa sistemului de ventilație, absența luminozității adaptate exigențelor, persistența unui miros specific, prezența aranjamentelor uzate, apropiate degradării (*lenjerie uzată, alocuri, murdară, fapt cauzat de vechime*), amalgamul de sunete propagate de diferite dispozitive (*televizor, radio*) – fac imposibilă detenția comună: -

Foto_OAP_P-18_dormitor mare_sect.10_08.08.2023

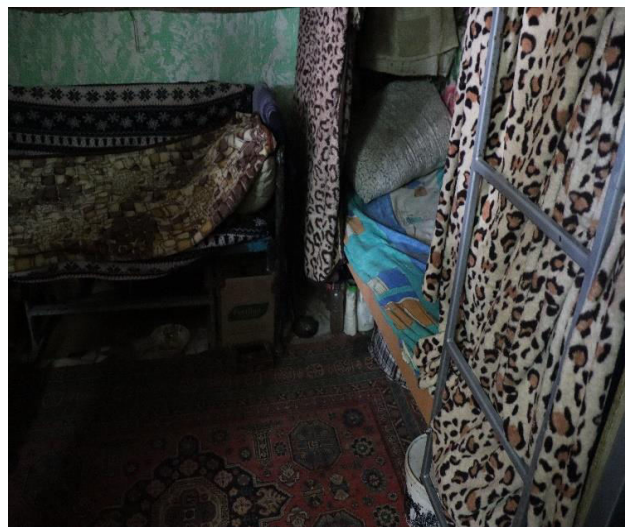

Foto_OAP_P-18_dormitor mare_sect.10_18.05.2022

La demisolul blocului sectorului 10 se află una din cazangeriile instituției. În încăperea respectivă este organizată o uscătorie cu 1 mașină de spălat rufe; un wc comun; două încăperi utilizate pentru depozit și un spațiu improvizat pentru sport. În vizita precedentă, unul din spațiile de subsol erau utilizate în calitate de celulă pentru 9 persoane (amenajat de deținuți). Tot atunci, Ombudsmanul a recomandat sistarea imediată a acesteia, inclusiv din cauza condițiilor mizerabile. La momentul vizitei **nu au fost identificate persoane găzduite în demisol**. Atât deținuții, cât și personalul penitenciar au susținut că spațiul respectiv nu este utilizat de deținuți ca dormitor, ci ca depozit de unelte. Apreciem, **inutilizarea cazangeriei în scop de trai pentru deținuți. În același timp, P18 urmează să realizeze o igienizare completă în spațiul cazangeriei și încăperilor aferente. Iar, în cazul în care, P18 va lua o decizie privind utilizarea încăperilor menționate în calitate de depozit, să le reamenajeze în depozit / cameră de păstrare a bunurilor în mod corespunzător. Avocatul Poporului reamintește că chiar dacă în sezonul de iarnă unii deținuți vor dori să se cazeze în subsol, acest lucru este inadmisibil. Având în vedere că mașina de spălat rufe este în cazangerie alături de țevi și cărbune, ar fi o soluție strămutarea mașinei de spălat în încăperea de alături (camera de păstrare) și amenajarea unei spălătorii și uscătorie curată.**

Foto_OAP-P-18_celula din demisol_sect. 10_08.08.2023

Foto_OAP-P-18_celula din demisol_sect. 10_18.05.2022

În același timp, echipa de vizită observă că recomandările anterioare nr.7 și nr.8 [...P18 să monteze closete și chiuvete în sectorul locativ nr.10 suficiente numărului de deținuți plasați în blocul locativ nr.10. Pentru început, în veceul comun urmează a fi instalată iluminare artificială, realizată reparație efectivă, ventilare și uși pentru asigurarea intimității și P18 să instaleze cabinele de duș în încăperea sanitară, cu chiuvete, boiler și spațiu pentru spălarea hainelor în sectorul locativ nr.10] nu au fost realizate. Mai mult, situația privind igiena și sanitația în acest subsol/ grup sanitar este și mai deplorabilă. **Avocatul Poporului reafirmă recomandările sale menționate supra și solicită P18 să identifice opțiuni privind îndeplinirea acestora.**

Echipa de vizită a primit asigurări că toți deținuții vor avea acces la baia comună ce urmează a fi finalizată. Însă, având în vedere specificul deținuților din sectorul nr.10 în rândul masei totale de deținuți, această opțiune poate să nu fie realizată de facto, fie izbucni conflicte. În acest sens, P18 ar trebui să reamenajeze baie/ veceu decente în subsolul sectorului nr.10, odată ce acestea există acolo și doar urmează a fi reajustate conform cerințelor. Ombudsmanul înțelege lipsa resurselor financiare, însă, aceasta nu poate constitui un obstacol versus suferințele la care sunt supuși deținuții din sectorul respectiv.

La general, odată ce P18 dispune de fântână arteziană proprie, organizarea grupurilor sanitare în sectoarele locative unde este posibil din punct de vedere tehnic este binevenită. Baia comună este de apreciat. Însă, accesul la aceasta ar putea crea conflicte, iar P18 să nu fie în stare să le soluționeze.

O altă observație, ține de reamenajarea unui dormitor în cabinetul șefului de post, cu completarea acestuia cu 4 paturi etajate și unul simplu. Aparent, paturile supraetajate se pare că nu erau utilizate. Însă, echipa de vizită a fost impresionată să observe 2 deținuți cu grave probleme mentale în acest spațiu al sectorului 10. Aceștia nu au putut să răspundă la vreo întrebare, nu se ridicau de pe pat, stând în poziție așezată, având haine murdare și deplorabilă. Unii deținuți din sectorul 10 au susținut că acești 2 deținuți *îs bolnavi mintal, debili, nu cunosc cei cu viața lor și că stau demult aici*. Personalul penitenciar însoțitor nu a putut informa echipa de vizită despre situația acestor 2 deținuți. La fel, trezește îngrijorare că personalul medical – nu i-ar fi măcar văzut pe ambii deținuți.

E. SITUAȚIA PERSOANELOR AFLATE LA REFUZUL DE HRANĂ

La greva foamei se aflau **3 persoane**. 2 persoane erau plasate într-o încăpere a izolatorului medical, se aflau în aceeași celulă cu durate de la 5 la 20 zile. Ambii, au recurs la măsura de protest împotriva inacțiunilor P18 în ceea ce ține de refuzul asigurării transferului în altă instituție penitenciară și acordării asistenței medicale. Ambii se află în greva foamei, la momentul redactării raportului. Al treilea deținut, deși declarase greva foamei, potrivit angajaților ar fi renunțat la aceasta.

Deținuții s-au plâns de intimidări și că alegațiile acestora nu sunt luate în serios de P18. Angajații P18, inclusiv asistenta medicală au infirmat plângerile deținuților. Aceștia au asigurat echipa de vizită că deținuții imită / mușamalizează, iar solicitările lor nu sunt reale. La ziua vizitei, ambii deținuți erau fermi în acțiunile lor de a continua greva foamei, inclusiv sub riscul înrăutățirii sănătății.

Izolatorul medical, este o anexă la sectorul medical. Pe parcursul zilei, acest spațiu este încuiat de supraveghetor. Spațiul are viceu. Însă, deținuții aflați la grevă nu beneficiază de plimbări sau alte facilități.

Potrivit P18, celulele anterioare din încăperea izolatorului disciplinar pentru greva foamei au fost sistate. Echipa de vizită a notat că în celulele respective nu erau plasate persoane la ziua vizitei. Evidență nu se menține. Totuși, P18 a susținut că este în proces de identificare a unor spații pentru deținuții care solicită refuz de hrană. În aceeași ordine de idei, Ombudsmanul reamintește că măsura de protest sub formă de grevă a foamei – nu trebuie interpretată mot a mot de angajați – ca refuz la propriu de hrană, ci ca o măsură de protest împotriva unor acțiuni sau inacțiuni justificate ale deținuților. Urmare, nu este necesară transferul deținuților în alte celule, decât cele în care aceștia domiciliază. Mai degrabă, **Avocatul Poporului încurajează administrațiile penitenciarelor să se ocupe de remedierea solicitărilor legale ale deținuților ce au invocat forme de protest (atât timp, cât aceste metode de a atrage atenția la situația condamnatului există), decât pe acomodarea altor spații de detenție cu acordarea tuturor aranjamentelor și facilităților necesare. Soluționarea pozitivă a pretențiilor deținuților, atârnarea demnă față de aceștia ar putea constitui soluții mult mai optime și efective.**

O altă remarcă către personalul medical ține de faptul că aceștia, în timpul serviciului sunt independenți față de administrație/ angajați/ deținuți. Urmare, orice solicitare de acordare a îngrijirilor medicale credibile trebuie să fie tratată corespunzător, eficient. Mai mult, personalul medical trebuie să manifeste profesionalism în raport cu deținuții, să fie mult mai interesați și implicați în problemele de sănătate ale deținuților, astfel încât, aceștia să obțină un nivel de încredere în personalul medical și nu invers.

Izolarea deținuților aflați la greva foamei nu trebuie să excludă garanția esențială de acordare a asistenței medicale, or medicul trebuie chemat fără nici o întârziere pentru a examina deținutul. Rezultatele acestei examinări, inclusiv o apreciere a stării fizice și mintale a deținutului cât și, dacă sunt necesare, consecințele previzibile ale izolării continue pentru greva foamei, trebuie să figureze într-un raport scris pentru a fi transmise autorităților competente. Mai mult, acestor persoane trebuie să le fie acordată atenție sporită.

Reamintim că, art. 3 al CoEDO impune Statului obligația de a proteja bunăstarea fizică a persoanelor private de libertate asigurându-le, între altele, **asistența medicală necesară**: -

Pct. 57. În acest sens, simplul fapt că un deținut a fost văzut de un medic și i s-a prescris un anumit tip de tratament nu poate duce automat la concluzia că asistența medicală a fost corespunzătoare. Autoritățile trebuie să se asigure totodată că se păstrează un dosar complet privind starea de sănătate a deținutului și tratamentul său din cursul detenției, că diagnosticul și îngrijirile sunt prompte și corecte, precum și că, acolo unde natura afecțiunii medicale o impune, supravegherea este periodică și sistematică și implică o strategie terapeutică menită să trateze corespunzător problemele de sănătate ale deținutului sau să prevină agravarea lor, mai degrabă decât să le abordeze în mod simptomatic. Autoritățile trebuie să arate totodată că au fost create condițiile necesare pentru ca tratamentul prescris să fie într-adevăr urmat complet. În plus, tratamentul medical acordat în penitenciare trebuie să fie adecvat, adică la un nivel comparabil cu cel pe care autoritățile statului s-au angajat să-l asigure populației în ansamblu. Totuși, acest lucru nu înseamnă că fiecărei persoane private de libertate trebuie să i se garanteze același nivel de tratament medical care este disponibil în cele mai bune centre de sănătate din afara penitenciarelor. Atunci când tratamentul nu poate fi instituit la locul detenției, trebuie să fie posibilă transferarea deținutului la spital sau la o unitate specializată [...].⁶

Suplimentar, echipa de vizită a constatat că niciun medic, cu excepția unei asistente medicale, nu se aflau la locul de muncă. Toate birourile erau încuiate.

F. SITUAȚIA DEȚINUȚILOR ALFAȚI LA SECURITATE ȘI IZOLARE DISCIPLINARĂ

Avocatul Poporului a avut deja ocazia să estimeze tematic situația deținuților izolați disciplinar, *inter alia*, că „orice cerere a deținutului privind izolarea acestuia pentru propria securitate trebuie să fie mereu tratată într-un timp util și într-o manieră riguroasă”.

Prima teză din al.1, art.2 CoEDO obligă Statele nu doar să se abțină de a provoca moartea unei persoane, dar și să adopte/ întreprindă măsuri necesare pentru a proteja viața persoanelor aflate sub jurisdicția sa. De asemenea, să întreprindă măsuri preventive de ordin practic pentru a proteja persoanele a căror viață este amenințată. Această dispoziție se aplică, în special, în privința persoanelor din custodia Statului care, de altfel, se află într-un raport de dependență cu Statul.

P18 dispune de un sector pentru detenția persoanelor aflate la securitate personală (art.206 Cod de executare) localizat în încăperea izolatorului disciplinar (10 celule sunt utilizate pentru detenția persoanelor aflate la securitate personală și 2 celule pentru izolare disciplinară a cel mult 6 deținuți concomitent). La ziua vizitei, în izolare disciplinară se află un deținut (avea urmă de autovătămare) și în celulele pentru protecția personală alți 30 deținuți. Dimensiunile celulelor, aranjamentele, precum și numărul persoane plasate diferă de la 3-6 persoane în celulă.

Condițiile materiale din izolator disciplinar (încăperile, holul) variază de la celulă/ celulă, dar, per general sunt improprii detenției pentru perioade îndelungate atât a deținuților aflați la securitate personală, cât și în izolare disciplinară. Având în vedere, că conținutul acestui raport descriu care sunt condițiile de detenție în instituție, nu le vom repeta.

⁶ CEDO. Ghid privind art. 3 din Convenția europeană a drepturilor omului, pct.57
file:///C:/Users/User/Downloads/Guide_Art_3_RUM.pdf .

Echipele de vizită au notat că angajații au informat despre detenția unei persoane la „greva foamei” într-una din celulele izolatorului disciplinar. Până a ajunge la celulele din izolatorului disciplinar, echipa de vizită a fost solicitată de unii deținuți aflați la securitatea personală să intre într-o celulă. În același timp, angajații P18 l-au scos din celulă pe deținutul aflat la greva foamei într-un mod agresiv (*ieși mai repede*), cu tot cu geanta grea și alte lucruri personale. Echipa de vizită a observat acest „proces” și a încercat să discute cu deținutul, însă, acesta nu reacționa, avea pansament la braț și aparent avea anumite afecțiuni mentale, și nu înțelegea ce se întâmplă cu el. **Scoaterea silită și agresivă din celula izolatorului a unei persoane aflate la refuzul de hrană, cu venele lezate demonstrează cu evidență atitudinile nedemne față de persoanele condamnate.**

Mai mult, potrivit pct.11, art.247 Cod de executare: „punerea în aplicare a sancțiunii sub formă de izolare disciplinară se efectuează doar după examenul medical al condamnatului și stabilirea faptului că executarea acestei sancțiuni nu va afecta sănătatea fizică sau psihică a condamnatului. Condamnații izolați disciplinar sînt examinați zilnic de medicul de la locul de detenție. La propunerea medicului, executarea acestei sancțiuni poate fi întreruptă din motive de sănătate a condamnatului pînă la însănătoșirea acestuia. **Echipa de vizită remarcă personalului medical din P18 să execute cu responsabilitate fermă obligațiile prevăzute de statutul funcției și legislației execuționale. Or, la ziua vizitei, decât pansamentul nesigur pe care îl avea deținutul asupra sa, alte îngrijiri medicale / examinare au lipsit. În acest context, Avocatul Poporului reamintește P18 că această omisiune ar putea constitui o serioasă întrebare referitor la violarea art.3 CoEDO.**

Deținuții aflați la securitatea personală s-au plâns de inacțiuni din partea P18 și a angajaților față de aceștia, precum și respectarea drepturilor garantate; neexaminarea plângerilor/ cererilor; pierderea sau neînregistrarea cererilor; relații tensionate cu angajații; calitatea alimentației; lipsa domeniului ocupațional, prezența insectelor; neexaminarea acestora de către personalul medical. Se pare, că deținuții se află un timp îndelungat pe art.206 Cod de executare, fără soluții pe cazurile individuale, iar condițiile de detenție sunt similare, doar că aceștia nu pot beneficia efectiv de toate facilitățile, fiind „sancționați” pentru aflarea la securitate personală.

G. RATA IMPLEMENTĂRII RECOMANDĂRIILOR

În vizita precedentă, Avocatul Poporului a remis Administrației Naționale a Penitenciarelor și instituției penitenciare nr.18 un Aviz cu **11 recomandări de remediere a situației și îmbunătățire a condițiilor de detenție. Urmare a vizitei de follow-up constatăm că P18 a executat 30% din recomandări, inclusiv a inițiat alte procese, precum: -**

Recomandări remise în 2022	Nivelul de implementare
1. Să elaboreze un plan de implementare a recomandărilor	Nerealizat
2. Să asigure executarea recomandărilor restante din Raportul de vizită precedentă 2021;	În curs de implementare
3. Să nu admită suprapopularea instituției penitenciare;	Implementat
4. Să continue eforturile privind reamenajarea spațiului locativ	În curs de implementare

de tip „baracă” din sectorul 10 bloc B într-un sector locativ adaptat pentru detenție în condiții minime și sigure;	
5. Să reamenajeze celule destinate persoanelor ce refuză hrana în alte spații sau sectoare, decât izolatorul disciplinar;	Implementat parțial
6. Să întreprindă măsuri efective pentru a sista definitiv utilizarea spațiilor de detenție (celulelor) din cazangeria instituției - cu strămutarea deținuților cazați în celule sau sector locativ în condiții demne de detenție;	Implementat
7. Să monteze closete și chiuvete în sectorul locativ nr.10 suficiente numărului de deținuți plasați în blocul locativ nr.10. Pentru început, în veceul comun urmează a fi instalată iluminare artificială, realizată reparație efectivă, ventilare și uși pentru asigurarea intimității;	În curs de implementare
8. Să instaleze cabinele de duș în încăperea sanitară, cu chiuvete, boiler și spațiu pentru spălarea hainelor în sectorul locativ nr.10;	Nerealizat
9. Să asigure igiena încăperii sectorului locativ nr.10 și a teritoriului aferent acestuia;	Implementat parțial
10. Să continue eforturile de amenajare a ecluzei cu asigurarea accesului la apă și wc în condiții demne;	În curs de implementare
11. Să amplaseze copia Raportului respectiv în biblioteca instituției pentru informarea deținuților.	Implementat

H. CONSTATĂRI:

- ✓ La momentul vizitei, erau deținute **541 persoane** pe un plafon de detenție de 652 persoane. La greva foamei se aflau **3 persoane**;
- ✓ Echipa de vizită atestă că îmbunătățiri sesizabile ale condițiilor materiale ale Sectorului locativ nr. 10 Bloc B nu a fost înregistrate de la ultima vizită. Condițiile de executare a pedepsei privative de libertate rămân improprii în referința deținuților aflați în Sectorul nr. 10 Bloc B. Reiterăm repetat, precum că condițiile de executare a pedepsei privative de libertate rămân improprii în referința deținuților aflați în Sectorul nr. 10 Bloc B.
- ✓ Menționăm, cu accent pozitiv – renovarea ecluzei, renovarea acoperișului sectorului locativ cât și lucrările de reamenajare accesului persoanelor cu dizabilități în bibliotecă și altor acțiuni expuse la rubrica „Informații generale despre instituție” din Raportul respectiv;
- ✓ La momentul vizitei spațiul destinat pentru ecluză se afla în proces de reparație. Potrivit P18 renovarea acesteia este finalizată exceptând conectarea și furnizarea accesului la apă și wc;
- ✓ Condamnații sunt antrenați în activități de muncă în număr de 65 funcții ocupate, dintre care la munca gospodărească 13 persoane și 30 la munca social-utilă remunerată în producție. Standardele CPT încurajează includerea muncii ca program satisfăcător de activitate având și

valoare formarea profesională, ce reprezintă o modalitate de reeducare a persoanelor private de libertate.

- ✓ **Niciun deținut nu era găzduit în condiții de demisol, adică în cazangeria P18 aflată în Sectorul nr.10.** În raportul precedent, Avocatul Poporului a atestat vulnerabilitatea acestui grup de deținuți, iar ulterior recomandărilor remise au fost întreprinse măsuri ameliorative;
- ✓ Avocatul Poporului apreciază în continuare sistarea activității boxei pentru detenția persoanelor aflate în greva foamei și amenajării unei celule pentru greva foamei în sectorul locativ;
- ✓ Persistă atitudini nedemne față de persoanele aflate la greva foamei, izolare disciplinară și securitate personală;
- ✓ **Totuși autoritatea penitenciară nu trebuie să tolereze tratament diferențiat deținuților aflați la greva foamei în ce privește acordarea asistenței medicale**, or aceasta include monitorizarea stării lor de sănătate vădit redusă și intervenții medicale corespunzătoare în cazul în care sănătatea lor este în pericol;
- ✓ **Echipa de vizită remarcă personalului medical din P18 să execute cu responsabilitate fermă obligațiile prevăzute de statutul funcției și legislației execuționale. Or, la ziua vizitei, decât pansamentul nesigur pe care îl avea deținutul asupra sa, alte îngrijiri medicale / examinare au lipsit. În acest context, Avocatul Poporului reamintește P18 că această omisiune ar putea constitui o serioasă întrebare referitor la violarea art.3 CoEDO.**
- ✓ Cu toate acestea, administrația P18 evidențiază **problematica angajării personalului medical**. La momentul vizitei, activau doar 4 asistenți medicali (dintre care doar 1 prezent). Insuficiența personalului este o problemă evidentă (26 funcții vacante din 175 conform statelor de personal);
- ✓ Deținuții aflați la securitatea personală s-au plâns de inacțiuni din partea P18 și a angajaților față de aceștia, precum și respectarea drepturilor garantate; neexaminarea plângerilor/cererilor; pierderea sau neînregistrarea cererilor; relații tensionate cu angajații; calitatea alimentației; lipsa domeniului ocupațional, prezența insectelor; neexaminarea acestora de către personalul medical, lipsa soluțiilor pe cazurile individuale de plasare la protecție, etc;
- ✓ **Urmare a vizitei de follow-up constatăm că P18 a executat 30% din recomandări, inclusiv a inițiat alte procese de îmbunătățire a situației. Recomandările neexecutate urmează a fi implementate;**
- ✓ Echipa de vizită apreciază identificarea și renovarea unui spațiu pentru biblioteca penitenciară și a unui spațiu pentru desfășurarea activității unui cult religios în instituție.

I. RECOMANDĂRI:

Avocatul Poporului amintește că, articolul 3 din Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale impune autorităților o obligație pozitivă care constă în a se asigura că orice persoană privată de libertate este deținută în condiții care sunt compatibile cu respectarea demnității umane, că modalitățile de executare a pedepsei nu supun persoana în cauză unei suferințe sau unei încercări de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției și că, ținând seama de cerințele practice ale detenției, sănătatea și bunăstarea persoanei sunt asigurate în mod corespunzător.

În conținutul *Observațiilor finale privind cel de-al treilea raport periodic al Republicii Moldova*, adoptate în cadrul reuniunilor 1600 și 1602 din 27 și 28 noiembrie 2017 de către Comitetul împotriva torturii, se accentuează că „Republica Moldova trebuie să-și intensifice eforturile pentru a aduce condițiile din locurile de detenție la standardele internaționale, cum ar fi Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (*regulile Nelson Mandela*), inclusiv prin asigurarea condițiilor materiale și de igienă adecvate pentru deținuți, inclusiv iluminare naturală și artificială suficientă, sisteme de canalizare și instalații sanitare adecvate, inclusiv veceuri și dușuri, încălzirea celulelor, ventilare suficientă, calitatea și cantitatea adecvată a mâncării, așternuturi, paturi și obiecte de igienă personală, îngrijire medicală, activități în aer liber și vizite ale membrilor familiei”.

În plus, în scopul *protejării integrității fizice și psihice* „Statele nu doar trebuie să se abțină de la provocarea relelor tratamente, dar și să adopte/întreprindă *măsuri preventive*, necesare pentru a asigura integritatea fizică, psihică și bunăstarea persoanelor private de libertate.”⁷

Urmare a constatărilor echipei de vizită, conducându-mă de prevederile al.(2) art.24 al Legii nr.52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul): -

RECOMAND:

Administrației Naționale a Penitenciarelor:

- 1) Să includă instituția penitenciară nr.18 în planul de renovare globală a infrastructurii penitenciare;
- 2) Să aloce resursele financiare necesare pentru finalizarea tuturor lucrărilor de reconstrucție/renovare inițiate de până la sezonul rece al anului 2023;
- 3) Să susțină eficient P18 cu resurse financiare necesare pentru reajustarea dormitoarelor de tip baracă în spații demne cu angajamente bine determinate pentru următorii 3 ani;
- 4) Să susțină administrația P18 în vederea realizării recomandărilor Avocatului Poporului din Raportul de vizită;
- 5) Să examineze constatările Raportului de vizită și să identifice soluții per fiecare observație de comun cu administrația P18.

Penitenciarului nr.18 Brănești:

- 1) Să elaboreze un plan de implementare a recomandărilor respective și să-l remită Oficiului Avocatului Poporului în termen de 30 zile. Recomandările ce nu pot fi implementate imediate vor conține mențiunea privind perioada de realizare planificată;
- 2) Să asigure executarea recomandărilor restante din Raportul de vizită din 2022;
- 3) Să continue eforturile privind reamenajarea spațiului locativ de tip „baracă” din sectorul 10 bloc B într-un sector locativ adaptat pentru detenție în condiții minime și sigure;

⁷ CtEDO, cauza Mouisel v. Franța, 2002.

- 4) Să instituie practica de a menține în celulele proprii, deținuții ce refuză hrana ca semn de protest, fără ai strămuta în celule neadecvate și cu condiția de a intervi prompt în soluționarea pretențiilor legale invocate;
- 5) Să întreprindă măsuri efective pentru a sista definitiv utilizarea spațiilor de detenție din cazangeria instituției;
- 6) Să continue eforturile de renovare a veceului comun cu instalarea closetelor și chiuvetelor suficiente numărului de deținuți plasați în sectorul locativ nr.10. La fel, urmează a fi instalată iluminare artificială, realizată reparație efectivă, ventilare și uși pentru asigurarea intimității;
- 7) Să instaleze cabine de duș în încăperea sanitară, cu chiuvete, boiler și spațiu pentru spălarea hainelor în sectorul locativ nr.10;
- 8) Să asigure igienizarea încăperii sectorului locativ nr.10 și a teritoriului aferent acestuia;
- 9) Să continue eforturile de amenajare a ecluzei cu asigurarea accesului la apă și wc în condiții demne;
- 10) Să finalizeze renovarea băii comune, inclusiv cu asigurarea intimității și un program coordonat și flexibil pentru toți deținuții. Admiterea îmbăierii pe perioada caniculară de la cel puțin 2 ori pe săptămână ar fi o practică pozitivă și demnă.
- 11) Să asigure asistență medicală deținuților aflați la greva foamei fără tratament diferențiat cu monitorizarea constantă a stării sănătății acestora;
- 12) Să aducă la cunoștința efectivului P18 constatările Raportului respectiv, inclusiv personalului medical.
- 13) Să plaseze copia Raportului respectiv în biblioteca instituției pentru informarea deținuților.

Raportul respectiv este plasat pe pagina web a OAP pentru informare și diseminare.